

Fimmtudaginn 10. september 1998.

Nr. 249/1997.

Jón Magnús Pálsson

(Ingimundur Einarsson hrl.)

gegn

Samskipum hf.

(Sveinn Skúlason hdl.)

Skuldamál.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Markús Sigurbjörnsson, Arnljótur Björnsson og Gunnlaugur Claessen.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 11. júní 1997. Hann krefst sýknu af kröfum stefnda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst þess, að héraðsdómur verði staðfestur og áfrýjanda gert að greiða sér málskostnað fyrir Hæstarétti.

Áfrýjandi hefur ekki lagt fram gögn úr bókhaldi sínu um reikningsstöðu aðila í þeim viðskiptum, sem deilt er um í málinu. Með þessari athugasemd þykir mega staðfesta hinn áfrýjaða dóm með vísan til forsendna hans.

Áfrýjandi verður dæmdur til að greiða stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, svo sem í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Héraðsdómur skal vera óraskaður.

Áfrýjandi, Jón Magnús Pálsson, greiði stefnda, Samskipum hf., 120.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 25. mars 1997.

Mál þetta, sem dómtekið var 25. febrúar sl., er höfðað fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur af Samskipum hf., kt. 440986-1539, Holtagörðum við Holtaveg, Reykjavík, gegn Jóni Magnúsi Pálssyni, kt. 221154-4879, Frostafold 23, Reykjavík, með stefnu, birtri 12. mars 1996.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til greiðslu skuldar, að fjárhæð 535.952 kr., með vanskilaársvöxtum samkvæmt 10. gr. laga nr. 25/1987 með síðari breytingum frá 25. júní 1993 til greiðsludags. Þess er jafnframt krafist, að vanskilavextir leggist við höfuðstól skuldar-

innar á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 25. júní 1994, en síðan árlega, sbr. 12. gr. síðastgreindra laga. Þá er krafist málskostnaðar samkvæmt málskostnaðarreikningi.

Dómkröfur stefnda eru þær, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og honum dæmdur málskostnaður samkvæmt málskostnaðarreikningi.

I.

Atvik máls og ágreiningsefni.

Mál þetta hefur stefnandi höfðað til greiðslu eftirstöðva viðskiptaskuldar stefnda hjá stefnanda. Málsatvik eru þau, að stefndi starfaði hjá stefnanda um árábil sem verktaki við vöruflutninga. Árið 1991 pantaði hann af Krafti h/f nýja vöruflutningabifreið af gerðinni MAN. Sem greiðslu á hluta kaupverðs bifreiðarinnar var svo um samið milli stefnda og Krafts h/f og með atbeina stefnanda, að innflutningsgjöld af tíu MAN-bifreiðum skyldu færð á viðskiptareikning stefnda hjá stefnanda, og kæmi skuldin vegna kaupverðs bifreiðarinnar þannig til endurgreiðslu af hálfu stefnda. Telur stefndi, að umsamin innflutningsgjöld hafi verið viðskiptafærð hjá sér og hann staðið full skil á greiðslu þeirra. Þá er ágreiningur um ýmsar færslur á viðskiptareikning stefnda.

II.

Málsástæður og lagarök stefnanda.

Stefnandi heldur því fram, að krafan sé um eftirstöðvar viðskiptaskuldar stefnda hjá stefnanda og sé til komin vegna viðskipta stefnda hjá stefnanda á tímabilinu 1. janúar 1992 til 24. júní 1993, er stefndi hafi síðast greitt inn á viðskiptamannareikning sinn hjá stefnanda. Krafan sé vegna flutningsgjalda, uppskipunar, eldsneytiskaupa og fleira samkvæmt nánari sundurliðun á reikningunum sjálfum, sem tilgreindir séu í fram lögðu viðskiptamannayfirliti. Niðurstaða viðskiptamannayfirlits myndi stefnufjárhæðina 535.952 kr., eins og hún var 24. júní 1993.

Skuld þessi hafi ekki fengist greidd þrátt fyrir ítrekuð greiðslutilmæli, og sé stefnandi því knúinn til að innheimta hana með dómi.

Til stuðnings kröfum sínum vísar stefnandi til almennra reglna samninga- og kröfuréttar um greiðsluskyldu skuldara. Kröfur um dráttarvexti og vaxtavexti styður stefnandi við reglur III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987. Kröfur um málskostnað styður stefnandi við 130. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Málsástæður og lagarök stefnda.

Af hálfu stefnda er tekið fram um málavexti, að hann hafi margoft óskað eftir viðskiptayfirliti úr hendi stefnanda, bæði síðla árs 1991 og sérstaklega á árunum 1992 og 1993, þar sem hann hafi sjálfur talið, að búið væri að skuldfæra viðskiptareikning sinn fyrir innflutningsgjöldum af fleiri en tíu bílum. Hann hafi þó ekki haft erindi sem erfiði og aldrei fengið viðskiptayfirlit í hendur frá stefnanda. Hann kveðst síðast hafa greitt inn á viðskiptareikning sinn við stefnanda 24. júní 1993, samtals 704.584 kr. (570.000 kr. og 134.584 kr.), og hafi þá talið, að jöfnuði væri náð á reikningnum. Hann hafi enga hugmynd haft um stöðu á viðskiptareikningnum, fyrr en honum hafi borist innheimtubréf frá lögmanni stefnanda, dags. 8. maí 1995. Þar hafi höfuðstóll skuldarinnar verið sagður 510.109 kr.

Stefndi kveður fram lagt „hreyfingaryfirlit“ stefnanda rangt að flestu leyti. Dagsetningar séu þar margar rangar, fjárhæðir séu tvíærðar, viðskipti séu þar aðeins bókfærð að hluta, og sleppt sé nokkrum innborgunum stefnda. Að hluta sé verið að krefja hann um greiðslu á fyrndum kröfum, en að flestu eða öllu leyti sé þó verið að krefjast greiðslu á skuld, sem hann hafi þegar greitt stefnanda að fullu. Virðist sem viðskiptabókhaldi stefnanda sé verulega ábótavant. Með vísan til „hreyfingaryfirlits“, fylgiskjala og fram lagðra gagna stefnanda séu eftirfarandi athugasemdir gerðar:

1. Krafa að fjárhæð 172.581 kr. skv. reikningi 29/10 1991. Þessi fjárhæð hafi verið færð af viðskiptareikningi Krafts h/f 29/10 1991 og skuldfærð á viðskiptareikning stefnda sama dag, sbr. dskj. nr. 35. Krafan sé því fyrnd.
2. Krafa að fjárhæð 163.773 kr. skv. reikningi 21/1 1992. Þessi fjárhæð hafi verið færð af viðskiptareikningi Krafts h/f 21/1 1992 og skuldfærð á viðskiptareikning stefnda sama dag, sbr. dskj. nr. 36. Krafan sé fyrnd.
3. Krafa að fjárhæð 93.964 kr. skv. reikningi 26/2 1992. Sama og að ofan, sbr. dskj. nr. 37. Krafan sé fyrnd.
4. Krafa að fjárhæð 146.712 kr. skv. reikningi 26/2 1992. Sama og að ofan, sbr. dskj. nr. 38. Krafan sé fyrnd.
5. Krafa að fjárhæð 93.771 kr. skv. reikningi 26/2 1992. Sama og að ofan, sbr. dskj. nr. 39. Krafan sé fyrnd.
6. Krafa að fjárhæð 196.268 kr. skv. reikningi 25/12 1991, en tvíærð á „hreyfingaryfirlit“ 11/3 og 4/4 1992. Fjárhæðin hafi verið færð af viðskiptareikningi Krafts h/f 25/12 1991 og skuldfærð á viðskiptareikning stefnda sama dag. Krafan sé fyrnd. Um tvíbókun fjárhæðar er vísað til áritunar á dskj. nr. 9 og 11, sbr. og dskj. nr. 40.
7. Samkvæmt dskj. nr. 10 og 12 sé stefndi skuldfærður fyrir geymslugjaldi og vöxtum af viðskiptareikningi Krafts h/f, annars vegar að fjárhæð 6.209

kr., hins vegar að fjárhæð 49.198 kr. Stefndi hafi aldrei samþykkt, að þessar fjárhæðir yrðu skuldfærðar á sinn viðskiptareikning, enda hafi viðskiptareikningur Krafts h/f verið sér með öllu óviðkomandi.

8. Sjó reikningar, allir dags. 3/2 1993, vegna matarkostnaðar og eldsneytis, alls að fjárhæð 136.121 kr., séu allir greiddir 9/2 1993. Fjárhæðin sé hins vegar ekki færð út af „hreyfingarlista“. Fjárhæðin hafi verið greidd í einu lagi, en aðeins kvittað fyrir greiðslu á fyrsta eintak reikningsins, sbr. dskj. nr. 41. Þessi aðferð við kvittun reikninga muni hafa tíðkast hjá stefnanda, þótt ótrúlegt megi virðast, og vísast hér til dskj. nr. 42 og 43 því til staðfestingar.
9. 24/6 1993 hafi stefndi greitt tvær innborganir á viðskiptareikning sinn við stefnanda, annars vegar 570.000 kr., en hins vegar 134.584 kr., sbr. dskj. nr. 44, samtals 704.584 kr. Á „hreyfingarlista“ sé aðeins getið um innborgun að fjárhæð 570.000 kr.

Samkvæmt ofangreindu sé augljóst, að stefnandi eigi engar kröfur á hendur stefnda samkvæmt þeim „hreyfingarlista“ viðskiptamanns eða öðrum skjölum, sem hann leggur fram til stuðnings kröfugerð sinni. Að hluta séu kröfur hans fyrndar, og auk þess verði ekki betur séð en þær séu að öllu leyti greiddar. Gerir stefndi því þá kröfu, að hann verði sýknaður af kröfum stefnanda.

Til stuðnings kröfum sínum vísar stefndi til 3. gr., 1. tl., sbr. og 1. mgr. 5. gr. fyrningarlaga nr. 14/1905, svo og almennra reglna samninga- og kröfurettar um gagnkvæmar skuldbindingar ásamt þeirri meginreglu samningarettar, að samninga skuli halda og réttmætar kröfur skuli greiða. Krafan um málskostnað úr hendi stefnanda er reist á 129. gr., sbr. og 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991, og krafa hans um virðisaukaskatt af málflutningsþóknun styðst við ákvæði laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt. Stefndi sé ekki virðisaukaskattsskyldur aðili, og beri honum því að fá dóm fyrir þeirri kröfu úr hendi stefnanda.

Stefndi mótmælir sérstaklega kröfu stefnanda um dráttarvexti af stefnukröfu. Stefnda hafi aldrei verið kynnt staða hans á viðskiptareikningi við stefnanda eða sent viðskiptayfirlit. Það hafi ekki verið fyrir en með kröfubréfi lögmanns stefnanda, dags. 8. maí 1995, sem honum hafi verið kunnugt um ætlaða skuld sína við stefnanda. Er vísað hér um til 13. gr. vaxtalaga nr. 25/1987.

IV.

Niðurstaða.

Samkvæmt fram lögðu yfirliti af viðskiptareikningi stefnda nr. AK4177 hjá stefnanda voru flutningsgjöld vegna ellefu MAN-bifreiða skuldfærð á

stefnda í samræmi við samkomulag aðila þar um. Þá var stefndi einnig skuldfærður fyrir geymslugjaldi og vöxtum, að fjárhæð 55.407 kr. Þá er einnig á yfirliti þessu að finna skuldfærslur vegna matarkostnaðar og eldsneytis, alls að fjárhæð 136.121 kr. Síðar greindum skuldfærslum hefur stefndi mótmælt sem röngum og telur auk þess, að fjárhæðin 196.268 kr. hafi verið tvífærð. Þá telur stefndi, að kröfur stefnanda séu að hluta fyrndar, eins og rakið er í greinargerð hans.

Krafa stefnanda á hendur stefnda er um greiðslu eftirstöðva samkvæmt viðskiptareikningi, en ekki krafa um greiðslu á einstökum ógreiddum reikningum. Málsástæður stefnda um fyrningu einstakra krafna hafa því ekki við rök að styðjast, og er þeim hafnað, sbr. 1. tl. 3. gr. laga nr. 14/1905.

Að því er varðar tvífærslu á 196.268 kr., liggur fyrir, að með greiðslu samkvæmt giróseðli 7. febrúar 1992 var sú fjárhæð greidd af stefnanda inn á tékkareikning stefnda. Var þar um að ræða greiðslu á reikningi nr. 189199, sem var vegna flutningsgjalda, sem með réttu átti að skuldfæra á viðskiptareikning stefnda, en ekki greiða honum. Mistök þessi voru leiðrétt með millifærslu á viðskiptareikning stefnda, eins og vitnið Þorkell Sigurgeirsson, starfsmaður hagdeildar stefnanda, hefur greint frá fyrir dómi.

Um skuldfærslur vegna matarkostnaðar og eldsneytis, alls að fjárhæð 136.121 kr., liggur fyrir samkvæmt árituðum bókhaldsgögnum stefnda, að þeir reikningar hafi verið greiddir. Hefur vitnið Þorkell Sigurgeirsson greint frá því, að innborganir frá stefnda inn á viðskiptareikning hans hjá stefnanda hafi jafnast út á móti smáreikningum og elstu Kraft-reikningunum. Það sé ástæða þess, að greindir reikningar séu greiddir.

Um innborgun stefnda 24. júní 1993, að fjárhæð 134.584 kr., sem ekki er getið á fram lögðu yfirliti, hefur stefnandi gefið þá skýringu, að yfirlitið sé prentað út úr nýju viðskiptamannakerfi, sem stefnandi hafi tekið í notkun, og aðeins hafi verið fluttar yfir óútjafnaðar færslur.

Stefndi hefur skýrt frá því fyrir dómi, að tæpar tvær milljónir af kaupverði þeirrar bifreiðar, sem hann keypti af Krafti h/f, hafi átt að greiða með skuldfærslu flutningsgjalda á viðskiptareikning hans. Hafi stefndi átt að standa skil á þeim gjöldum með því að greiða á sex mánaða fresti með fjórum greiðslum inn á viðskiptareikning sinn. Samkvæmt fram lögðu viðskiptayfirliti bárust þrjár greiðslur frá stefnda, 500.000 kr. 30. júní 1992, 570.821 kr. 19. febrúar 1993 og 570.000 kr. 24. júní 1993. Að auki er innborgun 28. febrúar 1993, 118.275 kr., sem er andvirði dráttarstóls, sem stefndi seldi stefnanda. Að teknu tilliti til þess, að innborganir stefnda hafi að hluta gengið til greiðslu á reikningum vegna eldsneytis og matarkostnaðar, er ljóst, að eftir stendur á viðskiptareikningi skuld stefnda vegna þess sérstaka

samkomulags, sem gert var við hann um skuldfærslu flutningsgjalda. Er þá einnig við það miðað, að það samkomulag hafi tekið til skuldfærslu á geymslugjaldi og vöxtum, að fjárhæð 55.407 kr., eins og haldið er fram af hálfu stefnanda. Liggur og ekki annað fyrir en þau gjöld, sem stefndi var skuldfærður fyrir samkvæmt framansögðu, hafi að fullu gengið til greiðslu á hluta kaupverðs vegna kaupa hans á bifreið hjá Krafti h/f.

Pegar til alls þessa er litið, verður fallist á það, að stefndi skuldi stefnanda eftirstöðvar samkvæmt viðskiptareikningi, að fjárhæð 535.952 kr. Stefnda gat ekki dulist, að hann átti óuppgert við stefnanda vegna þessara viðskipta, og verða því dómkröfur stefnanda teknar til greina með þeim vöxtum, sem krafist er og nánar greinir í dómsorði.

Eftir þessum úrslitum málsins verður stefndi dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað, sem telst hæfilega ákveðinn 125.000 kr.

Eggert Óskarsson héraðsdómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Jón Magnús Pálsson, greiði stefnanda, Samskipum h/f, 535.952 kr. með dráttarvöxtum samkvæmt 10. gr. laga nr. 25/1987 með síðari breytingum frá 25. júní 1993 til greiðsludags og 125.000 kr. í málskostnað. Dráttarvextir leggjast við höfuðstól skuldarinnar á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 25. júní 1994, en síðan árlega þann dag.
